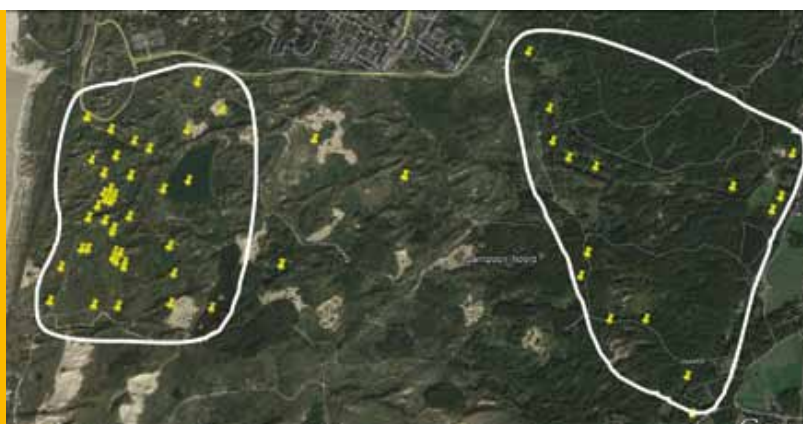

De gebieden Midden Heerenduinen en Duin en Kruidberg liggen net ten zuiden van IJmuiden (Bron: GoogleEarth).

Ligging van de wateren in het onderzoeksgebied. Door de geografische spreiding van de wateren is er sprake van een westelijke populatie rondom het Noorder- en Zuidervlak en een oostelijke populatie rondom de Tankval (Bron: GoogleEarth).

10 jaar amfibieënmonitoring in de duinen

Vanaf 2005 monitor ik amfibieën in de gebieden Midden Heerenduinen en Duin en Kruidberg ten zuiden van IJmuiden. Natuurmonumenten is de terreinbeheerder van beide gebieden met een oppervlak van circa 10 vierkante kilometer met daarin 63 (semi)permanente wateren. Deze variëren van kleine bomkraters uit de Tweede Wereldoorlog met een diameter van 3 meter tot grote open wateren als het Cremermeer, het Duinmeer en de Tankval. Door de geografische spreiding van de wateren is er sprake van een westelijke populatie rondom het Noorder- en Zuidervlak en een oostelijke populatie rondom de Tankval. Deze populaties liggen meer dan 2 km uit elkaar.

Een voorbeeld van een met kranswier begroeide poel waarin geen schepnet wordt gebruikt. (Foto: Ger Mes)

In dit duingebied komen naast de bruine kikker, de gewone pad en de kleine watersalamander ook rugstreeppadden voor. Naast amfibieën behoren damherten, reeën en vossen tot de soorten die tijdens de rondgangen worden waargenomen. Soms ook een uitgezette roodwangschildpad (zie foto). Met tien jaar monitoringsgegevens lukt het zelf een trend te berekenen welke verderop besproken wordt.

Nadat in 2002 de waterwinning stopgezet is in de naburige Kennemerduinen is het grondwaterpeil geleidelijk steeds hoger gekomen, zodat er nu weer valleien zijn die grote delen van het

Bijwaarneming tijdens het monitoren van amfibieën, een flinke roodwangschildpad. (Foto: Ger Mes)

jaar onder water staan. Goed voor de amfibieën, maar het maakt het monitoren er niet makkelijker op! Daarnaast is de begroeiing rondom sommige wateren dermate dicht geworden dat deze wateren niet meer bereikbaar zijn. Er zijn wateren die door de jaren heen hetzelfde zijn gebleven, andere daarentegen beginnen te verlanden of dreigden dat te doen, totdat het vee tijdens een periode van laagwater de begroeiing van riet, lisdodde en pitrus volledig weg had gegeten, waardoor zo'n poel er het jaar erop weer prachtig schoon bij stond. In andere gevallen moesten de vrijwilligers van Natuurmonumenten eraan te pas komen om het water open te houden.

Veel wateren, met name de bomkraters ten westen van het gebied, staan vol met kranswier (zie foto)! Een prachtig gezicht, wat echter wel tot gevolg heeft dat ik dan niet met een schepnet in dat water wil gaan omdat dat de kostbare vegetatie teveel zou schaden. Dat betekent dat de waarnemingen in die wateren voornamelijk op zicht of gehoor moeten plaatsvinden. Zoals gebruikelijk bij het monitoren van amfibieën bezoek ik alle wateren minimaal 4 keer per jaar. Daarnaast maak ik bijna elk jaar nog een ronde tegen het einde van het monitoringseizoen om foto's te maken van de toestand van de wateren. Die gebruik ik dan bij het maken van het verslag voor de boswachter Ruud Luntz om aan te geven welke wateren onderhoud nodig hebben. Natuurmonumenten stuurt onder andere aan de hand van deze informatie de onderhoudsvrijwilligers op pad.

Waargenomen populatietrends

Over de afgelopen tien jaar vertoont de populatie gewone pad een stijgende trend. De trend in de westelijke poelen is licht dalend, die voor de oostelijke poelen matig stijgend. Een mogelijke oorzaak kan zijn dat aan de oostkant voortplanting vooral plaats vindt in de grote wateren van de Tankval, terwijl aan de westkant het aantal geschikte wateren afneemt. Geregeld worden gewone padden aangetroffen die geparasiteerd zijn door maden van de paddenvlieg *Lucilia bufonivora*. Het blijft altijd een luguber gezicht!

De populatie rugstreepd pad vertoont een licht dalende trend, tegen een landelijke matig afnemende trend. De rugstreepd padden worden uitsluitend aangetroffen in de westelijke wateren. Mogelijk dat zij vooral profiteren van de tijdelijk onder water staande valleien.

De populatie bruine kikker vertoont een matig stijgende trend, gelijk aan de landelijk trend. Deze trend geldt zowel voor het westelijke deel als voor het oostelijke deel.

De populatie kleine watersalamander vertoont een sterke afname. Een duidelijke oorzaak voor de afwijkende trend voor de kleine watersalamander is niet te geven, behalve de reeds eerder genoemde dichtere begroeiing van de meeste poelen, waardoor waarneming bemoeilijkt wordt.

Bezetting van wateren

Het aantal bezette wateren is dalend voor de gewone pad, licht dalend voor de rugstreepd pad; voor de bruine kikker is het aantal bezette wateren gelijk gebleven. Voor de kleine watersalamander is de bezetting dalend. De afname van de bezette wateren heeft geen duidelijke oorzaak. Mogelijk dat de verlanding en het dichtgroeien van diverse wateren een oorzaak is.

Aanvullende methode voor kleine watersalamander

Al vele jaren valt het op dat het aantal waarnemingen van de kleine watersalamander sterk terugloopt. De dichtere begroeiing rondom poelen kan een oorzaak zijn dat er minder (zicht)-waarnemingen van de kleine watersalamander worden gedaan. En ik ben erg terughoudend met het gebruik van het schepnet in wateren met kranswier. Daarom ben ik op zoek gegaan naar een andere methode om de aanwezigheid van salamanders aan te tonen. In 2014 is in een tweetal wateren een proef gedaan met het gebruik van flessenval (zie foto) voor het detecteren van salamanders. Helaas waren de resultaten nog niet zodanig dat ik deze techniek kan gebruiken voor het aantonen van de aanwezigheid van de kleine watersalamander. Na overleg met Brian Banks, die de methode in de Groot-Brittannië gebruikt om de aanwezigheid van kamsalamanders aan te tonen, heb ik besloten de proef dit seizoen te herhalen.

Een flessenval in gebruik. In Groot-Brittannië een veelbeproeft manier om watersalamanders te vangen. (Foto: Ger Mes)

Meer info over de monitoringresultaten en de proef met de flessenval staan op mijn website: www.bufoto.nl, waar ook de volledige verslagen van de afgelopen 10 jaar gedownload kunnen worden. Belangstellenden kunnen hiervoor via ger@bufoto.nl een toegangscade opvragen.

Ger Mes